

Ο Φάκελος της Κύπρου, που για χρόνια ήταν κενός περιεχομένου, αποκτά τεκμηρίωση και απόδειξη, σύμφωνα με τον βουλευτή-πρόεδρο της ομώνυμης Επιτροπής της Βουλής Μαρίνο Σιζοπούλο. Αποκαλύπτει πως έχουν συλλέξει τρομακτικές πληροφορίες που δεν είδαν το φως της δημοσιότητας και μπορεί να ανατρέψουν αντιλήψεις ή και ενδεχομένως να επιβεβαιώσουν απόψεις της περιρρέουσας ατμόσφαιρας.

Στοιχείμα ζωής και θα το κερδίσουμε

Τεκμηριώνεται η σχέση ΕΟΚΑ Β, Χούντας και CIA. Αυτό δεν μπορεί να σας το πω. Το πραγματικό κείμενο εντάσσεται σε ένα ευρύτερο σχεδιασμό δικτύωσης. Δεν θέλω να μπω σε τέτοιου είδους λεπτομέρειες διότι δεν θα βοηθήσουν την παραπέρα πορεία της Επιτροπής. **Ενημερώνετε την Βουλή;** Βεβαίως, υπάρχει τακτική ενημέρωση του προέδρου της Βουλής και του προέδρου της Δημοκρατίας, οι οποίοι μας έδωσαν λύσεις και στήριξη σε κάποια θέματα. **Νιώθετε το χρόνο να σας κυνηγά;** Όχι, αλλά θέλω να είμαι συνεπής με τις δεσμεύσεις μου. **Διότι μπορεί να μην είστε στην επόμενη Βουλή;** Αυτό είναι το τελευταίο πράγμα που με ενδιαφέρει. Ξεκινήσαμε με τα υπόλοιπα μέλη της Επιτροπής με στόχο το Δεκέμβριο του 2010 να είμαστε τελειωμένοι και να εκδώσουμε το σχετικό πόρισμα. Για μας είναι στοιχείμα ζωής και θα το κερδίσουμε.

Ο Φάκελος της Κύπρου αποκτά τεκμηρίωση

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΖΟΠΟΥΛΟΣ: Έχουμε συλλέξει πληροφορίες που μπορεί να ανατρέψουν κρατούσες αντιλήψεις

Οταν αναλαμβάνετε την προεδρία της Επιτροπής για τον Φάκελο της Κύπρου... Δεν ήμουν καθόλου προετοιμασμένος γιατί μου ανατέθηκε χωρίς να έχω προηγουμένως ερωτηθεί. Οφείλω να ομολογήσω ότι ήταν μια ελεύθερη πτώση μέσα στον ωκεανό χωρίς πυξίδα.

Πόσο εύκολο είναι να καταγράψετε γεγονότα που έγιναν πριν από 35-42 χρόνια; Η πρόθεση της Επιτροπής δεν είναι η απόδοση πολιτικών ή ποινικών ευθυνών. Βασικός της στόχος είναι η συλλογή υλικού ώστε να δημιουργηθεί ένα αρχείο στο χώρο της Βουλής, το οποίο να προσβάσιμο στον ιστορικό ερευνητή. Να μπορεί ο ερευνητής να μελετήσει για να καταλήξει σε αντικειμενικά συμπεράσματα όσο αφορά τα γεγονότα της περιόδου 1967-1974. Μετά την παρέλευση τόσο μεγάλου χρονικού διαστήματος υπάρχουν πλεονεκτήματα αλλά και μειονεκτήματα.

Η μνήμη ξεθωιάζει... Ναι, κάποιοι από τους πρωταγωνιστές δεν βρίσκονται στη ζωή για να γίνει διασταύρωση πληροφοριών και ενδεχομένως σημαντικά στοιχεία, έγγραφα ή ντοκουμέντα, να έχουν εξαφανιστεί. Από την άλλη, η παρέλευση τόσων χρόνων έδωσε την ευκαιρία να καταλαγιάσουν μίση και πάθη ώστε να μπορούν κάποιοι άνθρωποι να εκφράζονται πιο ελεύθερα.

Πρακτικά πώς εργάζεται η Επιτροπή; Πρώτα γίνονται καταθέσεις από άτομα τα οποία διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο. Ένας δεύτερος τομέας είναι η αποδελτοποίηση και ψηφιοποίηση του κυπριακού τύπου της εποχής εκείνης. Η συλλογή εγγράφων, είτε από κρατικά αρχεία όπως είναι το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς, η ΚΥΠ, το Υπουργείο Εξωτερικών, οι πρεσβείες της Κύπρου, η Αρχιεπισκοπή κλπ, καθώς επίσης και από ιδιώτες που μπορεί να έχουν έγγραφα ή στοιχεία στην κατοχή τους. Ένας άλλος τομέας είναι η συλλογή οπτικοακουστικού υλικού που έχει σχέση με τα γεγονότα καθώς επίσης και η συγκέντρωση βιβλίων.

Συγκεκριμένα ποια γεγονότα ερευνάτε; Η Επιτροπή έχει πάρει εντολή να ερευνήσει τα γεγονότα τα οποία περιλαμβάνονται στη χρονική περίοδο από το πραξικόπημα της Χούντας στην Ελλάδα την 21η Απριλίου 1967 μέχρι και την επιστροφή του αρχιεπισκόπου Μακαρίου στην Κύπρο τον Δεκέμβριο 1974. Σε αυτά περιλαμβάνονται τα γεγονότα της Κοφίνου το 1967, η αποχώρηση της ελληνικής μεραρχίας, οι προεδρικές εκλογές του 1968, η άφιξη και παραμονή στην Κύπρο του Αλέκου Παναγούλη, η ίδρυση και δράση του Εθνικού Μετώπου, η δολοφονική απόπειρα ενάντια στον αρχιεπίσκοπο Μακάριο το 1970, η δολοφονία του Πολύκαρπου Γιωρκάτζη, η εκκλησιαστική κρίση του 1972-73, η άφιξη του στρατηγού Γρίβα το 1971, η ίδρυση και η δράση της ΕΟΚΑ Β, το πραξικόπημα και η τουρκική εισβολή.

Εσείς παίρνετε τις καταθέσεις; Αφού εντοπίσουμε τα άτομα που μας ενδιαφέρουν, γίνεται μια προσωπική επαφή για να εξηγηθούν τους λόγους για τους οποίους θα πρέπει να προσέλθουν να καταθέσουν. Στη συνέχεια καθορίζεται η ημερομηνία παρουσίας τους στην Επιτροπή.

Υπάρχουν άτομα που αρνήθηκαν να έλθουν; Ναι, ένας πολύ μικρός αριθμός (μονοψήφιος) ατόμων αρνήθηκε ή παρουσιάζει δυσκολία να αποδεχτεί την πρόσκληση.

Μπορείτε να τους υποχρεώσετε; Η Επιτροπή όπως και η Βουλή έχουν τη δυνατότητα αν θέλουν να κλη-

τεύσουν αυτά τα άτομα με δικαστική απόφαση. Δεν το επιθυμούμε. Μας ενδιαφέρει να υπάρχει αυτόβουλη παρουσία στην Επιτροπή για να γίνει μια ειλικρινής και σε βάθος συζήτηση.

Κάποια άτομα είπαν ψέματα; Πιθανόν. Δεν είναι αυτό το ζητούμενο. Αν κάποια άτομα απέκριναν γεγονότα ή προστάθσαν να τα αλλοιώσουν ή να παραπλανήσουν την Επιτροπή, οι ιστορικοί ερευνητές που θα κληθούν να τα μελετήσουν έχουν τη μεθοδολογία να το εντοπίσουν.

Πώς διασφαλίζεται ότι το περιεχόμενο των καταθέσεων δεν θα υποστεί ενδεχομένως σκόπιμη αλλοίωση; Από την πλευρά της Επιτροπής δεν υπάρχει τέτοιο ενδεχόμενο. Για να αποφευθεί όμως και στο μέλλον, η συνέντευξη του κάθε προσκεκλημένου τηρείται σε πέντε διαφορετικές μορφές. Σε στενογραφημένη μορφή, αποστενογραφημένη, αρχαιοθετείται το δικάκι του ηλεκτρονικού υπολογιστή με τα αποστενογραφημένα πρακτικά, οι κασέτες του μηχανήματος της στενογράφου και ψηφιακός δίσκος (cd) στον οποίο καταγράφεται η ολική κληρήν η συζήτηση. Το καθένα από αυτά αριθμείται και τοποθετείται σε ειδικό φάκελο. Στο φάκελο τοποθετούνται και όλα τα σχετικά έγγραφα που καταθέτει ο καλεσμένος μας. Μετά ετοιμάζεται ο σχετικός πίνακας περιεχομένων, μονογραφείται και ο κάθε φάκελος στη συνέχεια αρχειοθετείται στην ειδική αίθουσα ασφαλείας που έχει δημιουργηθεί στο χώρο της Βουλής.

Μαρτυρίες από τα γεγονότα της Κοφίνου μέχρι το πραξικόπημα...

Πόσο είναι οι μέχρι στιγμής φάκελοι; Στην πρώτη περίοδο 1999-2001 με πρόεδρο της Επιτροπής τον Τάκη Χατζηδημητρίου κατέθεσαν συνολικά 19 πρόσωπα και τηρήθηκαν οι σχετικοί φάκελοι. Την περίοδο 2001-2006 η Επιτροπή δεν είχε καμιά απολύτως δραστηριότητα. Τα τελευταία δυο χρόνια έχουν καταθέσει 44 άτομα. Μόνο για τις καταθέσεις η Επιτροπή και συνεδριάζει γύρω στις 140 ώρες, έχουν ληφθεί πέραν των τεσερισήμιση χιλιάδων σελίδων πρακτικά και ήδη συγκεντρώσαμε περίπου 70 χιλιάδες σελίδες εγγράφων από διάφορες πηγές.

Προετοιμάζεστε; Αναμφίβολα, τα τέσσερα μέλη της Επιτροπής, που είναι οι συνδεδεγμένοι Αριστοφάνης Γεωργίου ΑΚΕΛ, Γιώργος Γεωργίου ΔΗΣΥ, Ζαχαρίας Κουλιάρης ΔΗΚΟ, και εγώ, σε τακτά διαστήματα προβαίνουμε σε ανασκόπηση της πορείας των εργασιών της Επιτροπής και προγραμματίζουμε τη συνέχεια. Ο χρόνος των επαφών με τους συνεργάτες μας, την επιστημονική ομάδα του Πανεπιστημίου Κύπρου η οποία μας καθοδηγεί με επίκεφαλές τους καθηγητές Πέτρο Παπαπολυβίου και Γιώργο Καζαμίνα, είναι ανυπολόγιστος. Αρχή της Επιτροπής είναι για κάθε πληροφορία να υπάρχει μαρτυρία, απόδειξη και τεκμηρίωση και για πάρα πολλά γεγονότα το έχουμε πετύχει.

Πώς καταφέρατε να μην υπάρξει καμιά διαρροή; Αφίστε να έχουμε μερικά μυστικά. Οι βασικοί λόγοι που δεν έχουν επιτρέψει μέχρι στιγμής τη διαρροή είναι αφενός το υψηλό αίσθημα ευθύνης όλων όσων εμπλέ-

κονται στις εργασίες της Επιτροπής, ο τρόπος με τον οποίο έχει σχεδιαστεί η δουλειά και το ότι έχουμε δημιουργήσει μηχανισμούς με τους οποίους μπορούμε να υπαίξει διαρροή να εντοπισουμε τη πηγή της. **Μαζεύετε σημαντικά στοιχεία;** Αρκετό από τα έγγραφα που έχουμε συλλέξει έχουν σημαντικές πληροφορίες που δεν είδαν το φως της δημοσιότητας και μπορεί να ανατρέψουν αντιλήψεις ή και ενδεχομένως να επιβεβαιώσουν απόψεις της περιρρέουσας ατμόσφαιρας. Δεν είναι μόνο δική μου πεποίθηση αλλά όλων των μελών της Επιτροπής ότι όταν θα γνωστοποιηθεί ο όγκος της εργασίας, η μεθοδολογία και το υλικό το οποίο έχει περιέλθει στα χέρια μας, πολλοί θα εκπλαγούν.

Διότι υποτίμησαν το έργο σας; Γιατί κανείς δεν θα μπορούσε να πιστέψει ότι μετά από τόσα χρόνια κάποιοι άνθρωποι θα έφερναν σε πέρας αυτή την αποστολή. **Στο μεταξύ μας μερίδα ανθρώπων ο Φάκελος της Κύπρου ήταν λόγω χωρίς ουσία.** Αυτή τη στιγμή ο φάκελος αποκτά περιεχόμενο, τεκμηρίωση και απόδειξη. **Με το φάκελο της Κύπρου είχε ασχοληθεί και η Βουλή των Ελλήνων.** Την περίοδο 1986-88. Ζητήσαμε τα στοιχεία που μάζεψε το ελληνικό Κοινοβούλιο αλλά μέχρι στιγμής δεν τύχαμε οποιασδήποτε άδειας πρόσβασης για μελέτη του συγκεκριμένου υλικού. Τέθηκε το αίτημά μας σε όλα τα επίπεδα αλλά δεν υπάρχει αντίδραση.

Με την ολοκλήρωση του έργου σας θα μπορεί οποιοσδήποτε ερευνητής να έχει πρόσβαση στο Αρχείο; Η Βουλή θα αποφασίσει σε ποια άτομα και με ποια διαδικασία θα δώσει τη δυνατότητα πρόσβασης.

Μπορούμε να γίνουμε σοφότεροι και να αποφύγουμε λάθη

Βλέπετε να επαναλαμβάνουμε και σήμερα τα λάθη της περιόδου που ερευνάτε; Θεωρώ ότι μέσα από την αντικειμενική διερεύνηση των γεγονότων και την άντληση των σωστών συμπερασμάτων, μπορούμε να γίνουμε σοφότεροι και αν το θέλουμε να αποφύγουμε την επανάληψη των ιδίων λαθών στο μέλλον.

Σήμερα βλέπετε με διαφορετικό φακό τα πολιτικά γεγονότα που συμβαίνουν γύρω σας; Πάντοτε ήμουν άτομο διερευνητικό. Το γεγονός ότι από τις εργασίες της Επιτροπής απολαμβάνω προνομιακή πληροφόρηση, μπορώ πιο εύκολα να ξεκαθαρίσω σε πολύ μεγάλο βαθμό τους στρατηγικούς στόχους της Τουρκίας και των συμμάχων της. Αυτό με κάνουν να είμαι πιο επιφυλακτικός, πιο διερευνητικός, περισσότερο καχύποπτος και απαιτητικός.

Αισιόδοξος ή όχι για λύση του Κυπριακού; Είμαι συγκρατημένα αισιόδοξος για ενδεχόμενη λύση, θα έλεγα περισσότερο ανήσυχος.

Γιατί; Διότι δεν υπάρχουν μέχρι στιγμής εκείνα τα στοιχεία τα οποία να μπορούν να επιβεβαιώσουν μια αλλαγή όχι απλά των στρατηγικών στόχων της Τουρκίας αλλά και των προθέσεών της. Δεν είμαι από αυτούς που πιστεύουν ότι μπορεί η Τουρκία να αφήσει την εξέλιξη των γεγονότων να προχωρήσει με τέτοιο τρόπο ώστε να υπάρξει λύση η οποία να της μεταβιβάσει την υλοποίηση των στρατηγικών της σχεδιασμάτων που έχουν γίνει από το 1952 και που με ιδιαίτερη συνέπεια προωθεί.

Ο απότερος στόχος της Τουρκίας... είναι να έχει επικυριαρχία σε ολόκληρο το νησί, για να μπορεί να έχει ουσιαστικό έλεγχο στο χώρο Ανατολικής Μεσογείου και να ισχυροποιεί ακόμα περισσότερο τη γεωστρατηγική της θέση. Σήμερα που η Τουρκία νιώθει ότι έχει φτάσει σε ένα σημείο πλίσθιν της τελικής επίτευξης του στόχου της, θεωρώ ότι είναι πάρα πολύ δύσκολο να κάνει βήματα προς τα πίσω αν δεν υποχρεωθεί.

Η ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας... ήταν ένας τρόπος που θα μπορούσαμε να αξιοποιήσουμε για να παρεμποδίσουμε την εφαρμογή αυτών των σχεδίων και ενδεχομένως να οδηγήσουμε σε μια αναθεώρηση στόχων και σκέψης. Όμως δεν την έχουμε αξιοποιήσει μέχρι στιγμής στο βαθμό που θα έπρεπε και ως εκ τούτου κινδυνεύει αυτή τη στιγμή αντί η ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας να διασυνδεθεί με τη βιώσιμη και δίκαιη λύση του Κυπριακού, στο τέλος της ημέρας η λύση του Κυπριακού να καταστεί όμηρος της ένταξης ή όχι της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το Αρχείο να γίνει κτήμα του λαού

Προέρχεστε από ένα κόμμα που πρωτοστάτησε την εποχή που ερευνάτε. Αυτό δεν με παρεμποδίζει από το να είμαι όσο το δυνατόν αντικειμενικός.

Νιώθετε πάλι μέσα σας κάποιες φορέ; Όχι, γιατί πρόθεσή μου δεν είναι να δικαιώσω τον κομμουνικό χώρο στον οποίο ανήκω ή τις απόψεις μου. Οφείλω να συμβάλω στην αντικειμενική διερεύνηση των γεγονότων. Ένας μεγάλος αριθμός από τα άτομα που έχουν προσέλθει στην Επιτροπή, κυρίως της γριβικής-ενωτικής παράταξης, μετά την ολοκλήρωση της κατάθεσής τους μας ευχαρίστησαν για τον τρόπο που έχουμε χειριστεί το όλο θέμα και γιατί τους βοήθησαμε έστω και 35-37 χρόνια μετά να κάνουν δεύτερες σκέψεις ή και να αναθεωρήσουν ακόμη τις απόψεις τους για συγκεκριμένα γεγονότα.

Ζήτουν συγγνώμη; Το ζητούμενο δεν είναι να ζητήσουν συγγνώμη. Το γεγονός ότι ευχαριστούν την Επιτροπή για τον τρόπο που τους έχει μεταχειριστεί, είναι πολύ σημαντικό.

Ποια ήταν η πιο δύσκολη στιγμή για σας; Ο σχεδιασμός της λειτουργίας της Επιτροπής.

Ποιο ήταν για σας το πιο δύσκολο συναισθηματικό γεγονός που ερευνήσατε; Έχει τη δυσκολία του να μπορείς να «ανακρίνεις», με την καλή έννοια του όρου, τους Παύλο Κληρίδη, Βάσο Λυσσαρίδη, Τάσο Παπαδόπουλο, προσωπικότητες οι οποίες έχουν σφραγίσει με την παρουσία τους την πολιτική

ζωή του τόπου πάνω από μισό αιώνα, ή ακόμα κορυφαία στελέχη της ΕΟΚΑ Β.

Εσείς πώς ζήσατε το πραξικόπημα; Ήταν μια τραυματική εμπειρία (το ίδιο πιστεύω ότι ισχύει και για τα άλλα μέλη της Επιτροπής), αλλά επειδή είμαι πρόεδρος της Επιτροπής δεν θα ήθελα να καταθέσω τις δικές μου εμπειρίες για το πραξικόπημα και την εισβολή.

Πόσο εύκολο είναι να αποστασιοποιηθείς από μια τραυματική εμπειρία και να προσπαθήσεις να βρεις την αλήθεια που κρύβεται πίσω από τα γεγονότα; Αυτό είναι υποχρέωσή μας. Όπως ο καθένας από τους μάρτυρες που ήλθαν στην Επιτροπή κάποια στιγμή θα κριθεί από τους ιστορικούς ερευνητές για την αξιοπιστία του, θα κριθούμε και εμείς αν την αποστολή που μας έχουν αναθέσει την έχουμε εκπληρώσει αντικειμενικά και σωστά.

Οι πρωταγωνιστές της εποχής εκείνης ενεργούσαν συνειδητά ή ήταν παραπλανημένοι; Αυτό δεν μπορώ να σας το πω αυτή τη στιγμή γιατί είμαστε σε φάση που συγκεντρώνουμε στοιχεία και τα διερευνούμε.

Κάποιες προσωπικότητες που η Ιστορία μέχρι σήμερα τις είχε πολύ ψηλά, μπορεί μέσα από τη δική σας έρευνα να απομυθοποιηθούν; Πιθανόν να υπάρξει και αυτό.

Μπορεί για κάποιους που θεωρώσαμε μέχρι τώρα προδότες, με την ολοκλήρωση του έργου σας να αλλάξουμε γνώ-

μη; Πιθανόν, δεν μπορώ να το εκτιμήσω αυτή τη στιγμή. Περιμένω να υπάρξουν ανατροπές. Κάνουμε μια προσπάθεια να καταγράψουμε γεγονότα της σύγχρονης Ιστορίας μας. Όσοι επιθυμούν να προβούν σε αλλαγές της ιστορίας αυτής της περιόδου αν αναμένουν την Επιτροπή να ολοκληρώσει το έργο της.

Όταν ερευνάς την Ιστορία σε σύντομο χρονικό διάστημα πολλές φορές κυριαρχεί το συναίσθημα... της αυτοεπιβεβαίωσης και της δικαιοσύνης. Αυτό που είναι πάρα πολύ σημαντικό είναι να ολοκληρωθεί το έργο μας και να δοθεί σε εκείνους που πρέπει για να το μελετήσουν και να μην επικρατήσουν οποιασδήποτε σκοπιμότητες που θα το αφήσουν σφραγισμένο στην αίθουσα ασφαλείας της Βουλής.

Ποιο νομίζετε ότι θα γίνει; Δεν μπορώ να ξέρω, αυτό που μπορώ να υποσχεθώ είναι ότι θα παλέψω ώστε το περιεχόμενο του Αρχείου που δημιουργείται να γίνει κτήμα του λαού.

Ποια ήταν η πιο συγκλονιστική στιγμή για σας; Όταν περιήλθαν στα χέρια μου, με περιπετειώδη τρόπο, κάποια πολύ σημαντικά έγγραφα.

Διότι ανέτρεψαν τον τρόπο θεώρησης των γεγονότων; Όχι, γιατί επιβεβαίωσαν κατά τρόπο αναντίλετο φήμες που κυκλοφορούσαν στην περιρρέουσα ατμόσφαιρα και ταυτόχρονα ανέτρεψαν επιχειρήματα και δικαιολογίες που υπήρχαν στο παρελθόν.